

Årsrapport 2017

för Nätverket för vindbruk

*Nätverket för vindbruk
- sprider kunskap om
vindkraft och verkar
för lokal förankring
och nytta där
vindkraften byggs ut*

Energimyndighetens publikationer kan beställas eller laddas ner via www.energimyndigheten.se, eller beställas via e-post till energimyndigheten@arkitektkopia.se

© Statens energimyndighet

ET 2018:12

September 2018

Upplaga: 40 ex

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma

Omslagsbild: Werner Nystrand

Förord

Nätverket startade 2008 på uppdrag av regeringen och är en del av Energimyndighetens arbete med att främja utbyggnaden av vindkraft. Nätverket har en bred verksamhet med ett trettiotal aktiva projekt varje år, spridda över olika delar av landet och med olika inriktningar. Sedan 2013 sammanställer vi årligen resultatet av nätverkets verksamhet i en årsrapport. Föreliggande rapport är en redovisning av 2017 års verksamhet.

Lars Andersson

Kristina Eriksson

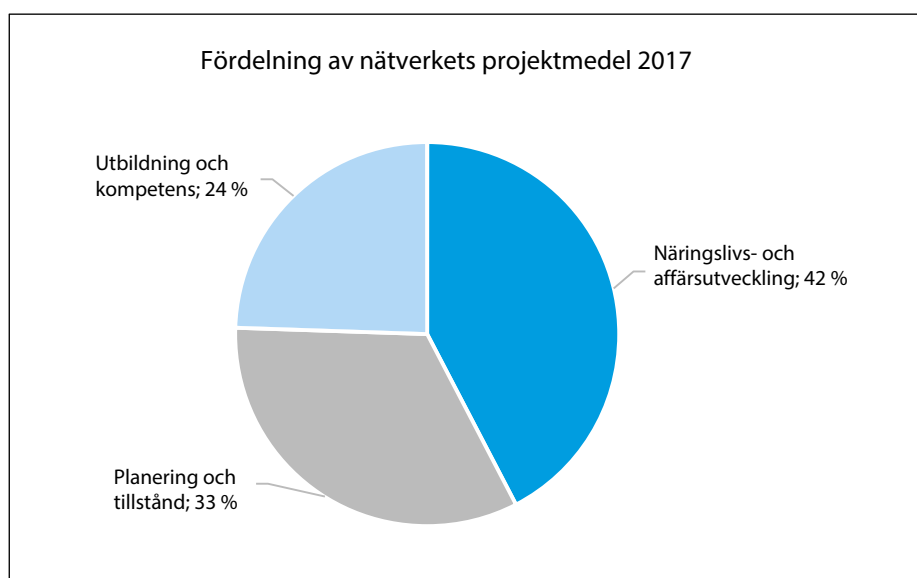
Innehåll

Summering av året	3
Nätverkets uppdrag och organisation.....	3
Fokus på lokal nytta	4
Spridning av kunskap och information.....	4
Framtidens kompetensförsörjning central fråga.....	5
Affärsmöjligheter vid vindkraftsetableringar	6
Planera för väl lokaliserade vindkraftparker	6
Diskussioner kring målet om 100% förnybar elproduktion på Vind 2017	7
Årets verksamhet i siffror	7

Summering av året

Under 2017 har nätverkets verksamhet fördelats mellan näringslivs- och affärsutveckling, planering och tillståndsfrågor samt utbildnings- och kompetensfrågor enligt figur 1. Störst andel, drygt 40 procent av nätverkets projektmedel, har betalats ut till projekt som inriktats på näringslivs- och affärsutveckling inom vindkraftsområdet. Nätverket gav under året bland annat stöd till fyra lokala och regionala projekt med syfte att öka den lokala nyttan där vindkraft byggs ut och beviljade stöd till ett projekt som undersöker framtida drifts- och underhållsbehov och därmed kommande behov av vindkraftstekniker.

Projekt med inriktning mot utbildning och kompetens har stått för en mindre andel av verksamheten än tidigare år. Det beror dels på att nätverket haft flera större projekt med denna inriktning som avslutats under året med finansiering år 2016, och dels på att det bedrivits fler projekt inom såväl planering och tillstånd som näringslivs- och affärsutveckling under 2017. Under året har även ett särskilt fokus legat på framtida behov av kompetens och utbildningsplatser. Dessa insatser har utförts av noden för utbildning- och kompetensfrågor tillsammans med noden för arbetskraftsförsörjning, drift och underhåll vilket innebär att denna fråga till viss del även ingår i näringslivs- och affärsutveckling.

Figur 1. Fördelning av nätverkets projektmedel 2017, procent. Anm: I näringslivs- och affärsutveckling ingår här projekt som arbetar för att skapa lokal nytta samt prognosarbete gällande arbetskraftsförsörjning.

Nätverkets uppdrag och organisation

Nätverket för vindbruks huvuduppgifter är att sprida kunskap och information om vindkraft och att stötta regionala initiativ av nationell betydelse. Nätverket grundades år 2008 på uppdrag av regeringen och är en del av Energimyndighetens arbete med att främja utbyggnaden av vindkraft.

Energimyndigheten samordnar nätverket och har det formella ansvaret, vilket bland annat innebär att fatta beslut om de medel som via årliga utlysningar fördelas till projekt inom nätverket. Energimyndigheten har också ansvar för att samordna och följa upp nätverkets projekt och det arbete som bedrivs inom nätverkets noder.

Ända sedan starten har arbetet inom nätverket organiserats utifrån fyra noder med ansvar för olika ämnesområden. Dessa fyra områden rör utbildning och kompetens, planering och tillstånd, näringsliv- och affärsutveckling samt frågor som rör lokala frågeställningar som arbetskraftsförsörjning och lokal nytta i samband med att vindkraften byggs ut.

Nätverket för vindbruk har som mål att öka kunskapen om vindkraft och att verka för en väl förankrad och väl lokaliserad utbyggnad av vindkraft, som även genererar mer värde lokalt.

Fokus på lokal nytta

Noden med ansvar för arbetskraftsförsörjning och drift och underhåll – Vindkraftcentrum.se via Strömsunds kommun – har som mål att synliggöra den växande lokala och regionala arbetsmarknad som har koppling till vindkraftsutbyggnad. Det görs bland annat genom att hjälpa både nätverkets regionala projekt och andra aktörer att kartlägga behovet av arbetskraft i planerade vindkraftparker med ett prognosverktyg.

Under året har antalet lokala projekt med fokus på dessa frågor ökat, bland annat i Ånge och Sollefteå, och större fokus har också lagts på en bredare satsning från noden i pågående projekt. Exempelvis har en film spelats in på initiativ av Vindkraftcentrum.se tillsammans med projektet ”Lokal förankring av vindkraftsprojekt” som drivs av Lungsjöns fritidsförening. Projektet har syftet att sprida erfarenheter och arbetsmetoder från Lungsjön, en liten by i närheten av ett stort vindkraftsprojekt. I filmen berättar boende om sina upplevelser av bygg- och driftperiod. Syftet med inspelningen var att skapa en bredare förståelse vad en vindkraftsetablering innebär och hur lokalsamhället kan förbereda sig för att ta tillvara alla möjligheter det medför samtidigt som man måste ha beredskap att hantera de eventuella problem som kan uppstå. Filmen beskriver vikten av samspel mellan lokalsamhället och vindparksägaren. Visningar har skett på alla större konferenser inom vindkraft under året, som till exempel Vind 2017. Totalt har den visats i offentliga sammanhang vid ett trettiotal tillfällen för sammanlagt över 1 000 personer och den finns även tillgänglig via sociala medier.

Noden arrangerar också varje år ett branschforum där det regionala näringslivet bjuds in för att diskutera affärsmöjligheterna som är kopplade till aktuella vindkraftsprojekt i regionen. Forumet lockar fler och fler deltagare, från förra årets knappt 100 deltagare kom detta året 140 personer. Bland talarna fanns förutom många företag i branschen även RISE, Windcluster Norway och Power Region.

Spridning av kunskap och information

En av Nätverkets viktigaste mål är att öka kompetensen om vindkraft hos olika målgrupper och i olika former. Nätverket beviljade bland annat stöd till två vindkraftskonferenser. I likhet med tidigare år gav nätverket stöd till Svensk Vindkraftsförening för att arrangera Winterwind-konferensen som ägde rum i Skellefteå i februari 2017. På Wintervind diskuterade detta år 343 personer från 19 länder tekniska lösningar för

att generera vindkraft i kallt klimat. Även den internationella konferensen World Wind Energy Conference arrangerades i Malmö i juni 2017 med stöd från Nätverket. Svensk Vindkraftsförening stod värd för denna årliga konferens som arrangerats sedan 2002 av World Wind Energy Association (WWEA). Det var första gången hölls i Sverige och 39 länder fanns representerade.

Ett av nätverksprojekten under året var att ta fram och tillgängliggöra ett användarvänligt planeringsverktyg för hantering av stora koncentrationer av fåglar som skulle kunna utgöra hinder för vindkraftsetablering. Inom projektet sammanställs och redovisas befintliga data på stora fågelkoncentrationer och viktiga flyttstråk. Verktyget innebär en uppdatering och vidareutveckling av den metod som beskrivs i Vindvals syntesrapport för fåglar/fladdermöss.

Uppsala universitet, Campus Gotland har under året arbetat med att uppdatera den webbaserade utbildningen för vindkraftshandläggare, ”www.vindkraftskurs.se”. Uppdateringen lanserades på nätverkets konferens på Balingsholm i oktober 2017. Noden har även drivit vidare ett utbildnings- och forskningsforum för utbildare inom vindkraft på högskolor och universitet. Förutom att delta i regionala samverkansprojekt på Gotland som syftar till att bygga upp kunskapen om vindkraft i regionen, beviljades även noden stöd föregående år för att genomföra en studie av hur en utbyggnad av vindkraften kan kombineras med bevarande av Gotlands bestånd av kungs- och havsörn. I maj 2017 ordnades bland annat en informationsdag i Visby och rapporten ”Samexistens vindkraft och örnar på Gotland” har publicerats.

Framtidens kompetensförsörjning central fråga

Detta år har ett stort fokus varit frågan om kompetensförsörjning eftersom bristen på bland annat vindkraftstekniker bedöms bli mycket stor. Noden för utbildning och kompetens, Campus Gotland, har drivit frågan, men via prognoser är även noden i Strömsund involverad. I april uppvaktades YH-myndigheten av Gotlandsnoden tillsammans med noden i Strömsund och representanter från Svensk Vindkraftsförening samt näringslivsrepresentanter om behovet av YH-utbildningsplatser för vindkraftstekniker i landet. Under Almedalsveckan anordnade noden ett möte med branschen för att lyfta frågan om brist på vindkraftstekniker. En arbetsgrupp bildades som har haft tre till möten under hösten. Gruppen har påbörjat aktiviteter för att minska bristen genom att skriva debattartiklar, ta fram en broschyr ”Vindkraftstekniker – ett framtidssyrke” samt samla branschföreträdare och andra intresserade att arbeta med frågan.

Arbetet som noden för utbildning- och kompetensfrågor utfört tillsammans med noden för arbetskraftsförsörjning, drift- och underhåll har bidragit till att en ny YH utbildning har kunnat starta hösten 2018 i Strömsunds kommun. Den utbildningen har nu beviljats fem startomgångar.

Noden har även tagit fram rapporten ”Utbildningsformer för vindkraftstekniker”, en undersökning för att identifiera utbildningsmöjligheter för vindkraftstekniker i det svenska skolsystemet. Resultatet i undersökningen utgör en del i nätverksprojektet ”Kompletterande samverkansprojekt med Vindkraftcentrum”.

Utbyggnaden av förnybar el driver utvecklingen av smarta nät. Smart teknik gör det möjligt att ansluta mer förnybart till elnätet. Tidigare utredningar har visat att det finns ett informationsbehov hos nätägare om smarta nättekniker. Under året har nätverket

drivet ett projekt som arbetat för att skapa ett forum för nätägare och vindkraftsaktörer där information om smarta nättekniker som möjliggör mer förnybar elproduktion lyfts fram. Projektet är en direkt fortsättning på ett tidigare projekt som arbetat med kunskapshöjande aktiviteter kring nya nättekniker.

Affärsmöjligheter vid vindkraftsetableringar

Västra Götalandsregionen, noden med ansvar för näringslivs- och affärsutveckling presenterade tillsammans med RISE resultatet kring arbetet med att främja innovationer i vindkraftsområdet under konferensen Vindkraftsforskning i fokus. Noden tog under 2017 fram en rapport om marknadsutvecklingen av vindkraften i Sverige 2016 och har även en kontinuerlig dialog med branschen kring bland annat ekonomi och marknadsutvecklingen på vindkraftsområdet.

Under året har en förstudie påbörjats tillsammans med vindbrukskollen om behovet av att få in fler kommunala översiktsplaner i vindbrukskollen och likt tidigare år bidrar noden även med att ordna nätverkets arrangemang på Vind 2017.

Power Väst, nätverkets äldsta projekt som har funnits ända sedan nätverket startade 2008, jobbar mot två mål; mer vindkraft i Västra Götaland och ökad sysselsättning inom vindkraft.

Planera för väl lokaliserade vindkraftparker

För att uppnå nätverkets mål om vällokaliserade och väl förankrade vindkraftparker är planering- och tillståndsfrågor centrala. Det är Länsstyrelsen i Halland som är ansvarig nod för dessa frågor. Noden anordnar varje år en träff för landets alla vindkraftshandläggare på länsstyrelser. Syftet med träffen är att ge utrymme för erfarenhetsutbyte mellan handläggarna och att sprida information om nyheter inom vindkraftsområdet, som exempelvis forskningsresultatet och rättsfall. Under årets två dagar i Stockholm var 15 av 21 länsstyrelser representerade. En alltmer viktig insats har även varit att uppdatera en lista med beviljade tillstånd.

Nätverket har under året fortsatt att ge stöd för vidareutveckling av Vindbrukskollens webbtjänst och databas. Under året har en rejäl satsning gjorts för att få karttjänsten mer heltäckande och uppdaterad. Vid projektets slut var informationen gällande uppförda verk i princip fullständigt. Även drifttagningsår och vissa tekniska data till exempel navhöjd och rotordiameter finns nu på näst intill alla uppförda verk. Under våren publicerades vindbruksplaner från nio kommuner på Vindbrukskollen och ambitionen är att fler kommuner ska vilja bidra med sina vindbruksplaner. En utvärdering har även gjorts i syfte att ta reda på vad användarna tycker om webbplatsen. De viktigaste slutsatserna är att det är en mycket uppskattad webbplats men att det är viktigt att informationen är uppdaterad för att användarna ska känna sig trygga att använda den. Medel gavs också till ett projekt för att modernisera användargränssnittet.

Samernas riksförbund, SSR, har under året fortsatt att arbeta med kompetensförsörjning hos både vindkraftsprojektörer och rennäringen för att på så sätt skapa en ömsesidig förståelse mellan vindkraftsprojektörer och rennäringens intressen och därigenom skapa positiva, hållbara samarbeten. Även två regionala projekt har under året bedrivits med fokus på dessa frågor: Repowering – hinder och möjligheter, drivet av Skånes Vindkraftsakademi, samt Vindkraft Öst etapp IV, drivet av Energikontoret i Mälardalen.

Diskussioner kring målet om 100% förnybar elproduktion på Vind 2017

Under den första dagen av den nationella konferensen Vind 2017 anordnade Nätverket för Vindbruk ett seminarium med titeln ”100 procent förnybart kan ge fyra gånger mer vind – hur klarar vi det i praktiken”. Fokus för seminariet var planeringen för den andel vind som krävs för att uppnå målet och den plats ett förnybart elsystem tar i anspråk.

Kommuner, myndigheter och forskare diskuterade vilka utmaningar som väntar. Bland talarna fanns Naturvårdsverket, KTH, Havs- och Vattenmyndigheten, som berättade om Symphoni, planeringsverktyg till havs, samt det norska institutet för naturforskning som berättade om ConSite – Konsensus-baserad lokalisering enligt norsk modell.

Seminariet hade runt 100 besökare.

Bild från Nätverket för vindbruks seminarium på Vind 2017.

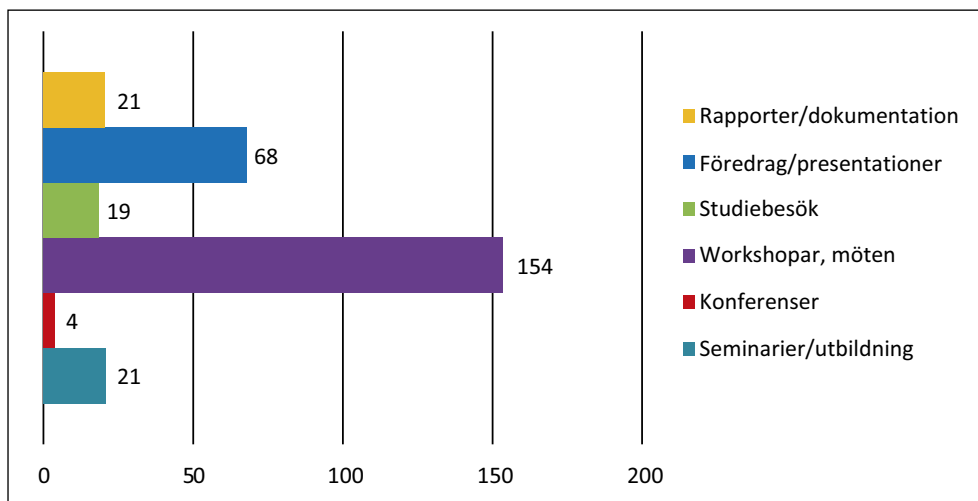
Årets verksamhet i siffror

Cirka trettio projekt har varit verksamma under hela eller delar av året. Till årets utlysning inkom 22 ansökningar av projektmedel varav 15 beviljades, vilket är en minskning jämfört med föregående år. Samtidigt har den totala summan som projekten beviljats ökat jämfört med föregående år och uppgick 2017 till 16,9 miljoner kronor. Det kan förklaras med att några större fleråriga projekt beviljats medel under året. I tabell 1 visas utvecklingen av beviljade projekt sedan 2013.

Tabell 1. Projekt inom Nätverket för vindbruk 2013–2017, tusen kronor. Anm: Anledningen till att summan beviljade medel var lägre 2015 är att Nätverket beviljade tvååriga stöd 2014 till Nätverkets fyra noder som tog i anspråk 8 miljoner av 2015 års projektmedel.

	2013	2014	2015	2016	2017
Beviljade projekt	15	25	20	17	15
Beviljade medel	8 293	18 245	7 796	13 111	16 900

När det gäller kommunikation och informationsspridning har nätverket arrangerat drygt 150 möten, 20 seminarier och ett hållit över 60 presentationer. Vi har även varit delaktiga i att arrangera fyra konferenser och tagit fram cirka 20 rapporter eller annan typ av dokumentation från projekten. Samtliga kommunikationsaktiviteter som bedrivits inom ramen för nätverket under 2017 visas i diagrammet nedan.

Figur 2. Nätverkets kommunikationsaktiviteter under år 2017.

Det är klart fler workshops och möten, samt studiebesök och föredrag än 2016.

Det beror på att fler projekt har stort fokus på dessa moment, till exempel anordnar Lungsjön studiebesök för att förmedla hur det är att bo i ”en liten by i närheten av ett stort vindkraftsprojekt”, många möten ordnades under året där intervjuer utfördes i Repoweringprojektet, och antalet workshops utökades på grund av de som utfördes i KAN2.0:s regi. Antalet rapporter var däremot färre än föregående år eftersom större fokus det året låg på Utbildning och kompetensområdet.

Mer information på Nätverkets webbplats

På nätverkets webbplats (www.natverketforvindbruk.se) finns mer information om alla olika projekt som bedrivs inom nätverket och där redovisas även alla projektrapporter. På webbplatsen förmedlar vi även löpande information om de aktiviteter som sker inom projekten och allmänna nyheter inom vindkraftsområdet.

Nätverket för vindbruk

Energimyndigheten arbetar för ett hållbart energisystem som är tryggt, konkurrenskraftigt och har låg negativ påverkan på hälsa, miljö samt klimat.

Nätverket för vindbruk startade 2008 på uppdrag av regeringen och är en del av Energimyndighetens arbete med att främja utbyggnaden av vindkraft. Målet är att öka kunskapen om vindkraft och därigenom verka för en väl förankrad och bra lokaliserad utbyggnad av vindkraft.

Nätverket för vindbruk drivs av Energimyndigheten i samarbete med fyra noder utifrån var sitt kompetensområde:

Arbetskraftsförsörjning, drift och underhåll - Strömsunds kommun
Näringsliv och affärsutveckling - Västra Götalandsregionen
Planerings- och tillståndsfrågor - Länsstyrelsen Halland
Utbildning och kompetensfrågor - Högskolan på Gotland

Följ utvecklingen på vår webbplats! På webbplatsen www.natverketforvindbruk.se finns mer information om utlysningar och våra projekt. Här håller du koll på alla seminarier, utbildningar och konferenser som arrangeras inom Nätverkets ram.

Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna
Telefon 016-544 20 00, Fax 016-544 20 99
E-post registrator@energimyndigheten.se
www.energimyndigheten.se

